Eduskunnan lakivaliokunnalle

LA 12/2019 vp
KAA 5/2021 vp
28.3.22

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN LAUSUNTO KOULUKIUSAAMISEN KIRJAAMISESTA RIKOSLAKIIN

Yleistä

Rikosuhripäivystys (RIKU) pitää kouluissa tapahtuviin rikoksiin sekä muihin koulukiusaamisen muotoihin puuttumista erittäin tärkeänä ja on toiminut näiden asioiden edistämiseksi jo useita vuosia. Nuorten hankkeessamme vuosina 2012–2017 toimme vahvasti esille sitä, että kouluissa tapahtuu väkivaltaa ja muita rikoksia, jotka pitäisi käsitellä olemassa olevien viranomaisprosessien sekä kouluissa etukäteen sovittujen menettelytapojen puitteissa. Näitä tulisi kuitenkin arvioida ja kehittää tarpeiden mukaisesti.

Olennaisena osana toimenpiteisiin liittyy uhrien tukeminen. Myös kiusaamiseen syyllistyneet tarvitsevat usein tukitoimia samalla kun heidän tulee kantaa vastuunsa teoistaan.

RIKUlla on vuodesta 2017 ollut käytössään nuorille suunnattu *Tunnistatko rikoksen* -esite, jossa tuodaan esille niitä rikoksia, mitä muun muassa koulujen yhteydessä esiintyy. Esitteen tarkoituksena on ollut lisätä tietoisuutta myös siitä, että kiusaamiseksi kutsuttu toiminta voi täyttää rikoksen tunnusmerkistöt ja rikoksista tulee tehdä rikosilmoitus. Esite löytyy verkkosivuiltamme: https://www.riku.fi/content/uploads/2022/03/RIKU-Tunnistatko-rikoksen_suomi.pdf

Koulukiusaaminen ja rikoslaki

Väheksymättä kouluissa tapahtuvien rikosten vakavuutta Rikosuhripäivystys ei kuitenkaan kannata erillisen koulukiusaamista koskevan pykälän lisäämistä rikoslakiin. Pidämme ymmärrettävä sitä, että kouluissa tapahtuvien rikosten kirjaaminen yhteen pykälään lisäisi asiakokonaisuuden ymmärrettävyyttä, mutta emme kuitenkin katso sen olevan tarpeellista seuraavassa esitetyistä syistä johtuen.

On muistettava, että koululaiset ovat usein alle 15-vuotiaita. He eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa, vaikka voivatkin joutua maksamaan vahingonkorvauksia uhreille. Mielestämme erilliskriminalisoinnin merkitys hämärtyy, kun tekijöinä on suurelta osin henkilöitä, joita pykälä ei rikosoikeudellisessa merkityksessä kuitenkaan käytännössä koske.

Lakialoitteessa ei esitetä uutta rikosta, koska kaikki pykälässä esitetyt rikostyypit sisältyvät nykyisellään rikoslakiin. Rikoslain perusteella kyseisistä teoista voidaan siis jo tuomita. Siinä mielessä muutos ei tuo merkittävää lisäarvoa koulussa tapahtuvien rikosten saattamiseksi rikosprosessiin.

Rikosuhripäivystys on myös sitä mieltä, että ”koulukiusaaminen” terminä ei ole onnistunut kuvaamaan koulussa tapahtuvia rikoksia, jotka voivat olla paljon kiusaamista vakavampia. Toisaalta rikoslakiin ei voitaisi sisällyttää koulukiusaamiseen usein liittyvää toisen henkilön yhteisöstä poissulkemista,

koska sitä ei voida pitää sellaisena tekona, joka tulisi rangaistavaksi rikoslaissa, tai muita rikosta lievempiä kiusaamisen muotoja.

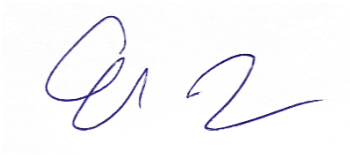
Muita toimia koulussa tapahtuvien rikosten torjumiseksi

Olennainen kysymys on, miten kouluissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia rikosten ennalta estämiseksi ja uhrien oikeuksien toteutumiseksi.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä on jo nykyisellään lastensuojelulain 25 §:n mukaan velvollisuus puuttua tilanteisiin, joissa epäillään rikosta. Rikosuhripäivystys pitää tärkeänä, että koulumaailmassa tunnistettaisiin nykyistä paremmin rikoksia ja osattaisiin hyödyntää olemassa olevaa järjestelmää rikosilmoitusten tekemiseksi. Kun rikoksesta tehdään rikosilmoitus, mahdollistaa se uhrin ohjaamisen uhrien tukipalveluihin sekä korvauksien saamisen. Esimerkiksi lääkärinkuluja ei ole mahdollista saada korvattua, mikäli rikoksesta ei ole tehty rikosilmoitusta. Sovittelun hyödyntäminen tietyissä tilanteissa voi olla hyödyllinen vaihtoehto kaikkien osapuolien kannalta.

Rikosuhripäivystys pitää hyvänä sitä, että kouluissa ja oppilaitoksissa tapahtuvaan kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan puuttumiseen on tulossa lisää työkaluja myös perusopetuslakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, lukiolakia sekä tutkintokoulutuksen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia koskevien 1.8.2022 voimaan astuvien muutosten myötä.

Rikosuhripäivystys pitää rikoslain säädösten muuttamista tärkeämpänä erilaisten toimintatapojen kehittämistä ja viranomaisten yhteistyörakenteiden vahvistamista.

Elisa Trejtnar
lakimies

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja